

Opinnäytetyö (AMK)

Tuotantotalous

PTUTAS16

2020

Joakim Rajala

OHSAS 18001 STANDARDISTA SIIRTYMINEN ISO 45001:2018 STANDARDIIN

– Yritys X

Joakim Rajala

OHSAS 18001 STANDARDISTA SIIRTYMINEN ISO 45001:2018 STANDARDIIN

- Yritys X

Opinnäytetyö toteutettiin yritys X:n toimeksiantona. Toimeksiannon aiheena oli yrityksessä käytössä olleesta työterveys ja työturvallisuus standardi OHSAS 18001:stä siirtyminen sen korvaavaan ISO 45001:2018 standardiin. Toimeksiannon tavoitteena oli saada yritys sertifiointi auditointi valmiuteen ISO 45001:2018 standardin mukaisesti tulevaa sertifiointi auditointia varten.

Toteutus muodostui yrityksen sen hetkisen tilanteen selvittämisestä ja tilannekuvan muodostamiseen siitä, mitkä ISO 45001:2018 vaatimukset täytetään ja mitkä ei. Toteutuksessa pyrittiin myös yleisesti kehittämään yrityksen työturvallisuus toimintaa. Toimeksiannon aikana toteutettiin myös koko yrityksen kattava riskien arviointi osana auditointiin valmistautumista.

Opinnäytetyön aikana todettiin, että yritys täytti valmiiksi varsin hyvin standardin asettamat vaatimukset käytännön toteutuksen tasolla, mutta dokumentointi vaati päivittämistä kattavammaksi. Dokumentoinnin toteutustavan kehittämisestäkin käytiin keskusteluja, mutta ne jäivät lopulta vain suunnitellun tasolle. Vaikka varsin vähän ideoita ehdittiin viedä käytäntöön asti opinnäytetyön aikana, yritys X sai kuitenkin paljon uusia kehitys ehdotuksia, joita se voi jatkossa viedä käytäntöön asti.

Toimeksiannon tavoitteet täytettiin, vaikkakin osa suunnitelluista toimenpiteistä jäi tekemättä yllättävän maailmantilanteen muutoksen johdosta.

ASIASANAT:

Työturvallisuus, ISO 45001:2018, kehittäminen

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Industrial Management and Engineering

2020 | 25 pages

Joakim Rajala

TRANSITION FROM OHSAS 18001 TO ISO 45001: 2018

- Company X

Thesis was done as an assignment of company X. Topic of the assignment was company transition from OHSAS 18001 standard to ISO 45001:2018 standard. The goal of assignment was to help company to meet the requirements of ISO 45001:2018 standard for upcoming certification audition.

Implementation formed from analyzing current situation and finding out which requirements of ISO 45001:2018 are already fulfilled and which are not. During assignment, there were also attempts to develop company work safety. Company-wide risk analysis was also done during assignment as part of the preparations.

In thesis it was detected that company already fulfilled most of the requirements in practice, but there was need of development in documentations. There were also discussions about different methods how documentations could be done, but these discussions didn't move further from planning phase. Even though hardly any idea managed to get into practice during assignment, company X did receive many new development ideas that they can bring into practice later.

Goals of the assignment were met, although some of the planned measures didn't take place due to a sudden change in the world situation.

KEYWORDS:

Work safety, ISO 45001:2018, development

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 ISO 45001:2018	7
2.1 Uudistukset	7
2.1.1 Johdon sitoutuminen	7
2.1.2 Työntekijöiden osallistaminen	8
2.1.3 Prosessipohjainen toteutus	8
2.2 Uuden standardin tavoitteet	8
2.3 Seuranta	9
2.3.1 Sisäinen auditointi	9
2.3.2 Ulkoinen auditointi	9
2.3.3 Sertifiointi auditointi	10
2.4 Jatkuva kehittäminen	10
2.5 Kriittikki	11
3 YRITYKSEN SAATTAMINEN SERTIFIINTI AUDITOINTI VALMIUTEEN	12
3.1 Standardien vertailu	12
3.2 Yrityksen dokumentit ja niiden analysointi	12
3.3 Havainnot ja ehdotukset	13
3.3.1 Dokumentaation kattavuus	14
3.3.2 TTT-toiminnan edistäminen	14
3.3.3 Viestintä	15
3.3.4 Muita toimenpiteitä	15
3.4 Jatkuva kehittäminen	16
3.4.1 Aloitetöiminta	16
3.4.2 Läheltäpiti raportointi	17
3.5 Tapaturmat	17
3.6 Riskien arvionti	17
3.6.1 Työntekijöiden haastattelut	20
3.6.2 Siisteys	20
3.6.3 Itsetehdyt apuvälineet	21
3.6.4 Tietoisuus standardista	21
3.6.5 Erikoisia havaintoja	21
3.7 Valmistautuminen tulevaan auditointiin	22

4 LOPPUPUOHDINTA	23
LÄHTEET	25

KUVAT

Kuva 1. Riskitaulukko. (Harjanne 2015)	18
Kuva 2. Kuvakaappaus riskien arviointi excel-tilukosta.	19

1 JOHDANTO

Työterveys ja työturvallisuus standardi ISO 45001:2018 julkaistiin vuonna 2018 ja samalla annettiin edeltävää OHSAS 18001 standardia käyttäville yrityksille 3 vuoden siirtymäaika. Siirtymäaika lähestyy loppuaan ja onkin hyvin ajankohtainen haaste monelle yritykselle saattaa yritys uuden standardin mukaiseksi sekä sertifioida uusi standardi ennen siirtymäajan päättymistä. Sertifiointi ei kylläkään ole pakollista, mutta useat yritykset päätyvät sertifiointiin hankintaan, sillä tämä voi ratkaista asiakkaiden saamisen kilpailutilanteissa.

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää yrityksen turvallisuusasioiden nykytila ja selvittää vaadittavat toimenpiteet, jotta yritys täyttäisi uuden standardin vaatimukset. Vaadittavia toimenpiteitä selvitetään uutta standardia analysoimalla ja vertaamalla sitä yrityksen nykyiseen dokumentointiin.

Työterveys ja työturvallisuus standardi ISO 45001:2018 on kattava paketti yrityksen työturvallisuus asioiden järjestämiseen. Nykypäivän yritysmaailmassa on nousemassa jatkuvasti suurempaan arvoon työntekijöiden turvallisuus ja hyvinvointi. Sertifioitu standardi toimii todisteena siitä, että kyseisessä yrityksessä on kyseisen standardin asettamat tavoitteet hoidossa.

Sertifiointiin saaminen vaatii kuitenkin, että yrityksessä todellakin on standardin vaatimukset hoidossa niin käytännön, kuin dokumentaation osalta. Tämä opinnäytetyö käsittelee tätä haastetta, kun yrityksessä X valmistaudutaan sertifiointi auditointiin. Oman haasteensa tuo myös standardien tapa asettaa vaatimukset, mutta jättää yrityksille vapauden päättää toteutuksesta. Vapaus päättää on hyvä asia, koska siten standardi on mahdollista sovittaa hyvin erilaisiinkin yrityksiin, mutta se luo myös soveltamisen haasteen.

Tämän aiheen parissa työskentely antaa tietoa tästä prosessista, kun ajetaan uutta standardia yritykseen. Lisäksi opinnäytetyöstä saa tietoa siitä, mitä kaikkea voi kohdata työskennellessä työturvallisuuden parissa ja miten kaikki haasteet myös työturvallisuuden parissa voi nähdä olevan ratkaistavissa.

2 ISO 45001:2018

ISO 45001:2018 on työterveys ja työturvallisuuden uusi standardi, joka korvaa OHSAS 18001:sen. ISO 45001:2018 on yhdenmukainen muiden ISO standardien kanssa ja se sisältää hyvin paljon samoja asioita kuin OHSAS 18001. Seuraavissa luvuissa käsitellään standardin sisältöä ja sitä miten se poikkeaa edeltäjästään OHSAS 18001:stä.

ISO standardit ovat kansainvälisiä ja ISO on ehkä kaikkein tunnetuin standardi organisaatio. ISO standardeja käyttää lukuisat yritykset kaikkialla maailmassa ja siksi voitaisiin olettaa, että moni yritys tulisi siirtymään ISO 45001 standardiin. On kuitenkin vaikea arvioida tarkkaan, kuinka yleinen ISO 45001:sta tulee, mutta jonkinlaisena arviota antavana vertailulukuna voidaan pitää yli 100000 yritystä, jotka käyttävät sen edeltäjää OHSAS 18001:sta. ISO 45001 standardia ei kuitenkaan ole pakko sertifioida ja sekin tekee käyttäjä yritysten määrän arvioinnista hankalaa. (ISHN 2019.)

Kuten muissakin ISO standardeissa, ISO 45001:ssa sertifikaation saamiseen vaaditaan, että yritys täyttää kaikki standardin asettamat vaatimukset. Haasteena on vain ISO standardien tyyli asettaa vaatimukset, mutta jättää täysin avoimeksi niiden toteuttamisen. (ETUC 2018, 6.)

2.1 Uudistukset

Uudistuksia tarkastellessa, mahdollisesti suurin ero on, että uusi standardi on ISO standardi ja sen kautta paremmin yhteensopiva muiden ISO standardien kanssa, kun taas OHSAS 18001 ei ole ISO standardi. (Constantine 2018, 5.)

ISO 45001:stä on helppo huomata, että koska se on tehty yhteensopivaksi muiden ISO standardien kanssa, niin se sisältää samoja vaatimuksia, kuin muut ISO standardit. Tämän voi nähdä muodostavan päällekkäisyyksiä. (ETUC 2018, 5.)

2.1.1 Johdon sitoutuminen

ISO 45001 standardi sisältää vaatimuksen johdon entistä suurempaan sitoutumiseen työterveys ja työturvallisuus asioiden hoidossa. Yrityksen johto sitoutuu olemaan vastuussa koko toiminnasta. Yrityksen johdon vastuussa oleminen yrityksen toiminnasta on selvää ilman standardiakin, mutta standardin vaatimuksella pyritään välttämään vastuun

siirtämistä ja varmistamaan johdon osallistuminen aktiivisesti turvallisuus asioihin.(Constantine 2018, 6 - 8.)

2.1.2 Työntekijöiden osallistaminen

Yhtenä uudistuksena esiintyy vaatimus työntekijöiden osallistamiseen työterveys ja työturvallisuus asioiden toteuttamisessa ja kehittämisessä. Osallistamisen toteutuksessa voi esiintyä eroja, sillä sen toteuttamistapaa ei esitetä standardissa tarkasti vaan jätetään yrityksille vapaus soveltaa tätä omaan yritykseen sopivaksi.(ETUC 2018, 5 - 6.)

Osallistamiseen kuuluu esimerkiksi mahdolliset palaverit tai muut tilaisuudet, joissa mahdollistetaan työntekijöiden ja yrityksen johdon välinen vuoropuhelu. On tärkeää, että yrityksessä mahdollistetaan työntekijöiden osallistuminen turvallisuus asioihin liittyen, mutta on myös tärkeää kannustaa työntekijöitä osallistumaan enemmän, sillä aina pelkkä mahdollistaminen ei saa työntekijöitä osallistumaan.(SFS-ISO 2018, 36.)

2.1.3 Prosessipohjainen toteutus

ISO 45001:ssä näkyy vahvasti prosessimainen toteutus, mikä korostuu hyvin esimerkiksi PDCA-mallin ollessa suuressa osassa toteutusta. PDCA-mallin käyttö yhdistää ISO standardeja ja helpottaa näin usean standardin käyttöä yrityksessä.(Constantine 2018, 7.)

2.2 Uuden standardin tavoitteet

Uuden standardin tavoitteena on ISO standardina olla paremmin yhteensopiva muiden ISO standardien kanssa ja siten mahdollisesti helpompi käyttää yrityksessä muiden standardien kanssa. Tavoitteisiin kuuluu myös entistä systemaattisempi toiminta Työterveys ja työturvallisuus toiminnassa.(Constantine 2018, 5 - 7.)

Maailmalla on tarjolla monia erilaisia ratkaisuja työturvallisuus asioiden hoitoon yritysmaailmassa ja voidaankin sanoa, että kilpailu on kovaa. Uuden standardin tavoitteena on tarjota hyvin kattava kansainvälinen standardi, jonka avulla maailmanlaajuisesti yritykset pystyvät entistä paremmin kehittämään yrityksensä toimintaa turvallisemmaksi ja vähentämään riskejä.(Professional Safety 2018, 54.)

2.3 Seuranta

Standardin seuranta tapahtuu auditointien avulla. Auditointeja on sekä sisäisiä, ulkoisia sekä sertifiointi tason auditointeja.(Constantine 2018, 8.)

Seuranta voidaan myös toteuttaa erilaisten tavoitteiden asettamisen ja erilaisten mittareiden avulla. Nämä voivat hyvin paljolti vaihdella yrityksen omien tarpeiden mukaan.(Constantine 2018, 6.)

2.3.1 Sisäinen auditointi

Sisäinen auditointi on hyvä tapa seurata ja valvoa esimerkiksi standardin toteutumista yrityksessä. Yrityksessä olisi hyvä olla dokumentoituna, kuinka usein sisäisiä auditointeja järjestetään, kuka ne suorittaa ja miten ne suoritetaan.

Sisäisellä auditoinnilla selvitetään kuinka hyvin yrityksessä täytetään asetetut tavoitteet standardiin liittyen. Sisäisten auditointien avulla voidaan myös havaita mahdollisia kehitystä vaativia kohtia. Sisäinen auditointi tapahtuu nimensä mukaisesti yrityksen sisäisesti, eli sen toteuttaa siihen määrätty henkilö esimerkiksi yrityksen laatupäällikkö. Sisäinen auditointi on hyvä toteuttaa ennen ulkoista auditointia osana valmistautumista.(Constantine 2018, 8.)

2.3.2 Ulkoinen auditointi

Ulkoisessa auditoinnissa yrityksen ulkopuolinen taho tulee suorittamaan auditoinnin. Tämä on hyvä tapa saada luotettavaa tietoa toiminnan tasosta ja tämä toimii myös luotettavampana todisteena toiminnan tasosta. Ulkoista auditointia voidaan suunnitella kuten sisäistäkin, mutta sen tarkempi ajankohta pitää pysyä salassa, jotta se toteutetaan mahdollisimman realistisessa tilanteessa.(Constantine 2018, 8.)

2.3.3 Sertifiointi auditointi

Sertifiointi auditointi on ulkopuolisen tahon suorittama auditointi, mutta erona on se, että sen voi tehdä vain siihen tarkoitukseen hyväksytyt tahot. Sertifiointi auditointi suoritetaan nimensä mukaisesti silloin kun haetaan standardille sertifikaatti. Yrityksen koko ja toiminnan vaarallisuus vaikuttaa sertifiointi auditoinnin keston. (Constantine 2018, 8.)

2.4 Jatkuva kehittäminen

Jatkuva kehittäminen on yksi uudistuksista. Vaikka jatkuva parantaminen olikin OHSAS 18001:ssä niin ISO 45001:ssä se tapahtuu uudella tavalla. Jatkuva kehittäminen tapahtuu PDCA-mallin mukaisesti, mutta tämän käyttö mahdollistaa silti soveltamista tarpeen mukaan. Esimerkiksi yksi suuri tekijä kehittämisessä on valitut mittarit, joiden perusteella seurataan toiminnan tasoa ja toiminnan taso taas on hyvin vahvasti suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Puhuttaessa työterveys ja työturvallisuus toiminnasta ja näiden mittareista, voidaan puhua niin tapaturmista kuin vaikka paloharjoitusten tuloksista. (Constantine 2018, 7.)

SFS-ISO 45001:2019 standardissa painotetaan, että kehittäminen ja sen toimenpiteet täytyy perustua tutkittuihin tuloksiin. Standardissa luetellaan lähtökohtia kehittämiselle seuraavasti:

- Uusi teknologia
- Hyvät käytännöt, sekä organisaation sisäiset että ulkopuoliset
- sidosryhmien esittämät ehdotukset ja suositukset
- uusi tietämys ja ymmärrys työterveyteen ja työturvallisuuteen liittyvistä asioista
- uudet tai parannetut materiaalit
- työntekijöiden kykyjen tai pätevyyden muutokset
- paremman suorituskyvyn saavuttaminen pienemmillä resursseilla

Luettelo on vain esimerkkinä, mutta se on silti hyvin kattava. Luettelossa mainittuihin kohtiin liittyvien asioiden seuraamisella, mittaamisella, analysoinnilla ja kehittämisellä voidaan toteuttaa tehokkaasti jatkuvaa kehittämistä. (SFS-ISO 2018, 46-47.)

2.5 Kritiikki

Vaikka ISO 45001 standardi on hyödyllinen ja hyvin toteutettu, niin sitä kohtaan on esitetty kritiikkiä.

Yhtenä kritiikkinä on esitetty, että ISO 45001:stä on vaikea ymmärtää ja ISO standardeja vähemmän tunteville se on hyvin haasteellinen. On jopa suositeltavaa, että yritykset hankkivat ammattilaisen apuun tämän standardin kanssa. Tämä muodostaa hankaluuksia varsinkin pienemmille yrityksille. (ISHN 2019.)

Standardia kritisoidaan myös siitä, ettei se vaadi vaadittujen turvavälineiden tai koulutuksien maksuttomuutta työntekijöille. Vaikka standardissa vaaditaan työntekijöiden osallistamista, liittojen osallistamista ei vaadita. Tämän kaltaisten vaatimusten puuttuminen on huono asia varsinkin maissa ja alueilla, joissa lainsäädännössä ei ole mitään kyseisiin vaatimuksiin liittyviä kohtia. (ETUC 2018, 6.)

3 YRITYKSEN SAATTAMINEN SERTIFIOINTI AUDITOINTI VALMIUTEEN

Ensimmäinen yhteydenotto yrityksen kanssa tapahtui Joulukuussa 2019. Tällöin käytiin toimeksiannon aihe ja tavoitteet läpi ja lyhyesti suunniteltiin aloitusta. Tässä vaiheessa oli tiedossa, että aiheena oli yrityksen dokumentoinnin ja toteutuksen SFS-ISO 45001:2018 standardin vaatimuksien mukaiseksi saattaminen sertifiointi auditointia varten.

Toteutustapaa ei ollut vielä tässä vaiheessa päätetty, sillä ajatuksena oli ensin selvittää yrityksen sen hetkinen tilanne ja tämän avulla lähteä muodostamaan näkemystä vaadittavista toimenpiteistä, jotka tulisivat määrittämään toimeksiannon toteutustavan.

3.1 Standardien vertailu

Työ aloitettiin aluksi OHSAS 18001 standardin vertailulla SFS-ISO 45001:2018 standardiin. Näiden eroavaisuuksia on käsitelty tarkemmin luvussa 2.1. Standardien vertailu antoi hyvän näkemyksen, siitä millä tavalla uusi standardi poikkeaa aiemmasta ja miten paljon uusia vaatimuksia se asettaa yritykselle.

3.2 Yrityksen dokumentit ja niiden analysointi

Yrityksen omat dokumentit olivat seuraavaksi tarkastelun kohteena ja niitä pyrittiin tarkastelemaan varsinkin uuden standardin vaatimuksia ajatellen.

Yritykseltä löytyi valmiiksi hyvin kattavat dokumentaatiot, jotka oli tehty ISO standardien mukaisesti. Standardien mukaiset dokumentaatiot helpottivat niiden järjestelmällistä läpikäymistä. Välillä dokumentteja, joutui etsimään niiden hajanaisuudesta johtuen. Tästä johtuen joitain standardin vaatimia dokumentteja tulkittiin aluksi kokonaan puuttuviksi, mutta lopulta ne löytyivätkin jostain muualta.

Dokumenttien analysointia vaikeutti se, että samoissa dokumenteissa oli pyritty käsittelemään asiat jokaisen yrityksessä käytössä olevan standardin mukaisesti. Tämä näkyi usein siten, että dokumenteissa saatettiin käsitellä asioita enemmän laatustandardin näkökulmasta, kun taas työturvallisuuden näkökulmasta asia saatettiin mainita vain yhdellä

lauseella tai muuten hyvin ympäripyöreästi. Mahdollisista päällekkäisyyksistä huolimatta, erillinen dokumentaatio jokaista standardia koskien voisi olla parempi vaihtoehto.

Dokumentaation vaihtelevan suppeuden takia oli myös vaikeuksia etukäteen todeta, oliko jokin tietty standardin vaatimus toteutettu käytännössä vai ei. Esimerkiksi sisäisen auditoinnin toteutus oli dokumenteissa käsitelty niin, ettei dokumenteista saanut tarkkaa käsitystä niiden toteutuksesta. Oli myös tapauksia, joissa dokumentaation takia oletettiin, että jotain vaadittua toimintaa ei ollut toteutettu, mutta tätä toteutusta suunnitellessa selvisi, että kyseistä toteutusta olikin olemassa ilman mainintaa dokumenteissa.

3.3 Havainnot ja ehdotukset

Dokumenttien analysointi tuotti monta havaintoa ja ehdotusta. Harva havainnoista tai ehdotuksista lopulta liittyi vanhan ja uuden standardin eroihin, sen sijaan moni liittyi yleisesti dokumenttien ja toiminnan kehittämiseen. Tähän vaikutti suuresti se, että ulkopuolisen näkökulmasta oli helpompaa erottaa puutteita, eikä vanhan ja uuden standardin välillä ollut niin suurta eroa sisällön puolesta.

Dokumentteja analysoitiin useaan kertaan, jotta voitiin saada mahdollisimman tarkka kuva siitä, mitä uudistuksia olisi tehtävä. Dokumentteja läpikäydessä, oli myös tarpeen välillä tutustua ammattilaisten kirjoittamiin artikkeleihin aiheesta, saadakseen laajempaa näkemystä standardien eroista ja tätä kautta lisää ymmärrystä standardin vaatimuksista.

3.3.1 Dokumentaation kattavuus

Ensimmäinen havainto oli, että dokumentaatio voisi olla sisällöltään kattavampaa niin, että niistä saisi tarkemmin tiedon eri prosessien ja käytäntöjen toteutuksesta. Tätä voisi ajatella verrattavaksi prosessi ajatteluun eli tarkoitus on ohjata asiat niin, että ne toteutetaan aina samalla halutulla tavalla. Kaikissa standardin käsittelemissä kohdissa ei tällaista vaadita tai tarvita, mutta joissakin se olisi hyvin suotavaa, että dokumenteista saisi vastauksen hyvin tarkasti kysymyksiin:

- mitä
- milloin
- miksi
- kuka
- miten
- missä

Tämä toteutustapa dokumenteissa olisi hyväksi, jotta yrityksellä olisi selkeä käsitys kaikesta toiminnasta riippumatta siitä, kuka milloinkin on yrityksen palveluksessa.

3.3.2 TTT-toiminnan edistäminen

Toinen havainto liittyi tarpeeseen lisätä TTT-toiminnan eli työterveys, työturvallisuus ja työhyvinvointi - toiminnan tietoisuutta ja kehittämistä. SFS-ISO 45001:2018 standardissa esimerkiksi vaaditaan, että yrityksen TTT-politiikka pitää olla koko organisaation tiedossa. (SFS-ISO 2018, 18.) Riskien arviointia tehdessä, mistä kerrotaan enemmän luvussa 3.6, työntekijöitä haastatellessa ilmeni, että harva tiesi yrityksen TTT-politiikkaa tai edes mitä se tarkoittaa. Yrityksen TTT-politiikka oli kuitenkin kaikkien saatavilla työntekijöiden yleisissä tiloissa, mutta tätäkään ei moni työntekijöistä tiennyt.

Työturvallisuus asioiden saatavuudesta esiintyi erimielisyyksiä, koska periaatteessa standardi ei vaadi kaikkea kaikkien saataville, mutta yritys X:n iso asiakas taas vaati kaikkea kyseistä standardia koskevia dokumentteja kaikkien yrityksen toimijoiden saataville. Keskusteluissa kuitenkin todettiin, että näissä asioissa asiakkaiden toiveet ja vaatimukset menevät etusijalle.

Uutena vaatimuksena SFS-ISO 45001:2018 standardissa esiintyy työntekijöiden osallistaminen ja tämä liittyy hyvin vahvasti yrityksen TTT-toimintaan. Ehdotukset johtivat keskusteluihin, siitä miten yleistä työturvallisuuskulttuuria voitaisiin kehittää työntekijöiden parissa, esimerkiksi miten työntekijöiden asenteita voitaisiin muuttaa positiivisemmiksi ja oma-aloitteisemmiksi niin, että työntekijät tunnistaisivat paremmin omissa tehtävissään esiintyvät vaaratekijät ja siten voisivat osallistua työturvallisuuden kehittämiseen.(SFS-ISO 2018, 18-19.)

3.3.3 Viestintä

Kolmantena havaintona oli yrityksen viestintä ja erityisesti työntekijöiden viestintä. Dokumenteissa ei mainittu, kuinka työntekijät voivat kommunikoida esimiehelleen tai ylemmille johtohenkilöille. Riskien arviontia tehdessä, tämä ongelma tuli hyvin vahvasti esiin työntekijöitä haastatellessa, sillä kaikkien haastateltujen työntekijöiden mielestä kommunikatio varsinkin johdon ja työntekijöiden välillä oli puutteellista.(SFS-ISO 2018, 24)

Viestinnässä oli myös havaittavissa erikoista ilmentymää, jossa työntekijät vastasivat olevansa tietämättömiä joistain asioista, kun kuitenkin kävi ilmi, että näitä asioita oli juuri aiemmalla viikolla käsitelty työntekijöiden viikkopalaverissa.

Haastatteluissa ilmeni myös, että suurin osa työntekijöiden viestinnästä on suullista, mikä on huono asia, koska suullisesta kommunikoinnista ei jää talteen minkäänlaisia dokumentteja.

3.3.4 Muita toimenpiteitä

Auditointiin valmistautuessa katsottiin tarpeelliseksi myös toteuttaa erilaisia tarkastuksia, jotka kuuluvat tavallisestikin yrityksen säännölliseen toimintaan. Näihin tarkastuksiin kuuluivat esimerkiksi siivouskierros, paloharjoitus ja riskien arviointi.

Paloturvallisuus pohjakartan ajantasaisuus katsottiin myös aiheelliseksi varmistaa. Tähän vaikutti myös riskien arvioinnissa ilmi tulleita muutos tarpeita, joista lisää luvussa 3.6.

3.4 Jatkuva kehittäminen

Jatkuva kehittäminen on tärkeä osa SFS-ISO 45001:2018 standardia ja tämä vaatii, että yritys on asettanut mittarit omalle toiminnalleen, joiden avulla voidaan tarkkailla toimintaa ja kehittää sitä. (SFS-ISO 2018, 31.)

PDCA-mallin mukaista kehittämistä pitäisi standardin mukaan käyttää ja tätä pyrittiin soveltamaan säännöllisissä tarkastuksissa esimerkiksi riskien arvioinnissa ja sisäisissä auditoinneissa.

Työtapaturmien analysoinnissa oli kuitenkin nähtävissä selvää jatkuvan kehittämisen mallia. Työtapaturmista pyritään aina selvittämään turman aiheuttava riski ja sitä kautta poistamaan se tai vähentämään sitä riittävästi.

3.4.1 Aloitetointa

Kehitykselle tärkeää on myös kaikkien ehdotusten ja ideoiden vastaan-ottaminen tarkastelua ja hyödyntämistä varten. Yrityksellä oli valmiiksi olemassa aloitetoimintaa, mutta se ei ollut kovin tehokasta. Aloitteita varten ollut laatikko oli jostain syystä täynnä roskia ja tyhjänäkään sinne ei erityisemmin aloitteita ilmestynyt. Tästä käytiin keskusteluja, joissa pyrittiin keksimään keinoja aloitetoiminnan saamiseksi uudelleen toimivaksi. Yksi edistävä ajatus oli se, että loppujenlopuksi syy aloitteiden vähäisyyteen voi olla hyvinkin pieni asia ja tämä johtikin havaintoon, ettei aloitelaatikon lähellä ollut edes kyniä eikä kirjoitukseen sopivaa tasoa.

Keskusteluissa oli esillä ehdotus aloitteiden tekemisestä tietokoneella paperin sijaan, mutta tämä osoittautui heikoksi ideaksi, sillä riskien arvionnin yhteydessä työntekijöitä haastattellessa suurinosa työntekijöistä kiinnostui entistä vähemmän ajatuksesta tehdä aloitteita tietokoneella paperin sijaan.

Haastatteluissa yhdeksi suureksi syyksi vähäiselle kiinnostukselle aloitteiden tekemiseen paljastui työntekijöiden tunne siitä, ettei ehdotuksista olla kiinnostuneita tai ettei aloitteita oteta vastaan. Varsinaista syytä tälle tunteelle ei kuitenkaan haastatteluissa löytynyt.

3.4.2 Läheltäpiti raportointi

Yksi tärkeä tietolähde työturvallisuus toiminnan kehittämiseksi on läheltäpiti raportit. Työntekijöiden aktivoiminen niiden osalta oli vain taas osoittautunut haasteeksi. Työsuojelutoimikunnan kokouksessa keskusteltiin kyseisestä asiasta ja yhtenä ehdotuksena esitettiin jonkinlaista palkitsemis tai arpajais järjestelmää, johon osallistuminen vaatisi aktivoitumista raportoinnin suhteen. Ajatuksena tämä ainakin vaikutti mahdolliselta kannustin ratkaisulta, mutta sen tehokkuus on epävarmaa.

3.5 Tapaturmat

Työsuojelutoimikunnan kokouksessa käsiteltiin muun muassa yrityksessä tapahtuneita tapaturmia. Tapaturmia oli määrällisesti vähän ja ne olivat vakavuudeltaan lieviä. Yksi yhteinen tekijä tapaturmilla vaikutti olevan kiire. Tämä oli kuitenkin erikoinen asia, sillä myöhemmin toteutettu riskien arvionti tuotti hyvin ristiriitaista kuvaa työntekijöiden kiireestä.

Riskien arvionnissa tuli ilmi työntekijöiden kokevan kovaa kiirettä, mutta samalla he eivät kokeneet työtään pakkotahtiseksi, tavoitteita liian vaativiksi ja tauotuskin koettiin riittäväksi. Työnteon tarkkailu ei myöskään viestinyt kovasta kiireestä. Yksi mahdollisuus kyseiseen ristiriitaan saattaa olla vääristynyt kuva tuotannon kiireellisyydestä, joka muodostuu yksittäisille tuotteille määritellystä kiireellisestä aikataulusta, mutta se ei välttämättä tarkoita kovaa kiirettä yksittäiselle työpisteelle ja sen työntekijälle.

3.6 Riskien arvionti

Valmistautuessa auditointia varten, katsottiin tarpeelliseksi toteuttaa koko yrityksen kattava riskien arviointi. Riskien arvionnissa käytiin läpi 9 eri tuotantoaluetta yrityksessä ja yksi yrityksen erillinen tuotantoalue, joka sijaitsi toisella paikkakunnalla. Yleisesti ottaen riskien arviointi suoritettiin onnistuneesti ja tuloksista on varmasti hyötyä antamaan kuvaa yrityksessä esiintyvistä riskeistä ja ne varmasti auttavat toiminnan kehittämisessä turvallisemmaksi.

Riskien arvioinnin toteutuksessa tulokset muodostuivat tarkkailusta, työntekijöiden haastatteluista ja yrityksen dokumenteista. Riskien arvioinnissa hyödynnettiin

Työturvallisuuskeskuksen julkaisemaa Riskien arviointi työpaikalla - työkirjaa ja siinä esiintynyttä riskitaulukkoa käytettiin riskien pisteytyksessä.

Riskien arvioinnissa käytettiin valmista kaavaketta. Kaavake jakautui 5 osa-alueeseen: Fysikaaliset vaarat, tapaturman vaarat, ergonomia, kemialliset vaaratekijät ja henkinen kuormittuminen. Jokaisessa osa-alueessa oli noin 20 erillistä kohtaa.

SFS-ISO 45001:2018 standardissakin kerrotaan vaarojen tunnistamisesta. Standardissa mainitaan vaarojen tunnistamisen tärkeydestä ja eritellään tarkasteltavia toimintoja ja tilanteita. Nämä eriteltyt toiminnot ja tilanteet ovat samoja, jotka sisältyvät työturvallisuuskeskuksen kaavakkeeseen. (SFS-ISO 2018, 37-38.)

	Seuraukset		
Todennäköisyys	Vähäiset	Haitalliset	Vakavat
Epätodennäköinen	1 Merkityksetön	2 Vähäinen riski	3 Kohtalainen riski
Mahdollinen	2 Vähäinen riski	3 Kohtalainen riski	4 Merkitävä riski
Todennäköinen	3 Kohtalainen riski	4 Merkitävä riski	5 Sietämätön riski

Kuva 1. Riskitaulukko. (Harjanne 2015)

Tässä opinnäytetyössä ei kuitenkaan käydä havaittuja riskejä läpi, kuin vähän esimerkkejän antaen. Riskien arvioinnista on myös tärkeää ymmärtää, että riskeiksi lasketaan kaikki niin pienet kuin suuretkin riskit ja siitä johtuen mahdollisesti suuri määrä riskejä ei vielä riitä muodostamaan kuvaa yrityksen turvallisuustilanteesta sen paremmin kuin riskien vähäinen määrä. Oli kuitenkin erikoinen havainto, että edelliseen riskien arviointiin verrattaessa uusi arviointi sisälsi kolminkertaisen määrän riskejä.

4		Työvaihe (alueittain)	Vaara
5			
320		Alue 8	
321			Fysikaaliset (F)
322	1		F1 + F2. Melu
323	2		F3. Työpaikan lämpötila
324	3		F4. Yleisilmanvaihto ja kohdepoistot
325	4		F6. Kylmät tai kuumat esineet
326	5		F8. Yleisvalaistus
327	6		F9. Kohdevalaistus
328	7		F10. Kulkuteiden turva- ja merkkivalaistus
329	8		F12. Käsiin kohdistuva värinä
330	9		F15. UV säteily
331			Tapaturman vaarat (T)
332	1		T1. Liukastuminen
333	2		T2. Kompastuminen
334	3		T3. Henkilönostot tai henkilön putoaminen
335	4		T4. Puristuminen esineiden väliin
336	5		T6. Sähkölaitteet ja staattinen sähkö
337	6		T7. Tavarankuljetukset ja muu liikenne
338	7		T8. Hapen puute
339	8		T10. Esineiden putoaminen
340	9		T11. Esineiden kaatuminen
341	10		T12. Esineiden tai aineiden sinkoutuminen
342	11		T13. Liikkuvan esineen aiheuttama isku
343	12		T14. Takertuminen liikkuvaan esineeseen
344	13		T15. Värähtely tai heilautuminen

Kuva 2. Kuvakaappaus riskien arviointi excel-tilukosta.

Ylhäällä kuvassa näkyy pieni osa excel-tilukosta, joka tehtiin osana riskien arviointia. Tilukko sisälsi paljon riskejä, mutta on huomiotava, että suurin osa riskeistä oli hyvin vähäisiä. Vähäisetkin riskit on kuitenkin tärkeää mainita, jotta niitäkin voidaan hallita.

Kuvasta jää näkymättä riskien tarkemmat selitykset ja pisteytykset, joiden avulla riskitaulukkoa käyttäen määritellään riskin laatu. Taulukoon sisältyy myös toimenpiteet osio, johon kirjataan tehdyt toimenpiteet jokaista riskiä varten.

3.6.1 Työntekijöiden haastattelut

Kysymykset perustuivat enimmäkseen riskin arviointi kaavakkeeseen, mutta sen lisäksi esitettiin myös muita vapaampia kysymyksiä antamaan laajempaa kuvaa ja helpottaakseen työntekijöitä antamaan laajempia vastauksia. Haastattelut toteutettiin hyvin vapaamuotoisesti alueita tarkistaessa ja haastattelut olivat enemmänkin rentoa keskustelua. Rento keskustelu toisaalta saattoi auttaa siinä, että työntekijät puhuivat monista asioista paljon vapaammin kuin he mahdollisesti olisivat puhuneet virallisemmassa haastattelussa. Työntekijöille kuitenkin ilmoitettiin selvästi, että keskusteluissa ilmeneviä asiota kirjataan muistiin.

Työntekijöiden haastattelu oli hyvin antoisaa, sillä sen kautta sai paljon tietoa mitä ei muilla tavoin saisi. Haastattelut auttoivat riskien tunnistamisen lisäksi myös havaitsemaan mahdollisia muita ongelmia ja kehittämistä vaativia kohteita. Haastattelut olivat myös hyvin opettavaisia, ottaen huomioon ettei haastattelijalla ollut ennestään paljoa tietoa juuri kyseisen teollisuuden toiminnasta ja sen haasteista käytännössä. Haastatteluista teki myös mieleisiä se, että kaikki työntekijät olivat halukkaita jakamaan omia näkemyksiä ja tuntemuksia kysymyksien mukaisesti.

Yhtenä haasteena haastatteluista saadun tiedon käsittelyssä oli tunnistaa taustasyitä sille, miksi juuri kyseinen työntekijä antoi tietynlaisen vastauksen tiettyjen ongelmien ja vaarojen tulkinnassa. Esimerkiksi haastatteluissa ilmeni tilanteita, joissa kaikki muut haastattelijat olivat yhtämieltä jostain asiasta, mutta vain yksi työntekijä oli päinvastaista mieltä. Haasteena oli myös ristiriitaiset vastaukset, kuten mainittiin luvussa 3.5.

3.6.2 Siisteys

Yksi helposti havaittavissa ollut riskitekijä oli usealla alueella sotkuisuus. Tuotannosta syntynyttä roskaa oli työpisteillä paljon. Työkaluja ei säilytetty omilla paikoillaan ja jotkin laitteet saattoivat olla turhaan päällä, vaikka niitä ei kukaan käyttänyt. Heikosti hoidettu siisteys voi myös tuottaa tulipalon vaaran.

Kyseinen ongelma oli kuitenkin tiedostettu, mutta siihen vaikuttaminen on hankalaa, sillä parasta olisi saada työntekijät itse ymmärtämään järjestyksen tärkeys ja edut. Tämä olisi osittain sellaista osallistavaa työturvallisuuden kehittämistä, mistä esimerkiksi mainittiin luvussa 3.3.2.

3.6.3 Itsetehdyt apuvälineet

Monilla työpisteillä havaittiin työntekijöiden itsetekemiä apuvälineitä. Useimmat niistä olivat varsin päteviä, mutta ne silti sisältivät useita riskejä, jos ei turvallisuuden puolesta, niin mahdollisesti esimerkiksi vakuutusasioissa tapaturma tilanteessa.

Joitakin itsetehtyjä apuvälineitä ei ulkopuolisen silmin aluksi osannut edes havaita itse tehdyiksi, mutta asia kävi ilmi niistä keskustellessa. Tämä voisi osittain selittää, miksi niihin ei ole puututtu aiemmin.

3.6.4 Tietoisuus standardista

Pääsääntöisen tavoitteen kuitenkin ollessa uuden standardin sertifiointi auditointiin valmistautuminen, oli riskin arvoinnin aikana hyvä tilaisuus tiedustella työntekijöiden tietämystä standardi asioista. Valitettavasti työntekijät eivät olleet erityisen tietoisia käytössä olevista standardeista ja tulevasta auditoinnista.

Joillakin työntekijöillä oli kuitenkin hyvinkin paljon tietoa yleisistä työturvallisuus asioista ja he keskustelivat niistä mielellään. Tämän perusteella voisi ajatella, että työturvallisuus standardiin liittyvätkin asiat saattaisivat kiinnostaa työntekijöitä enemmän, jos ne vain olisivat tarjolla tarpeeksi kiinnostavassa ja helposti luettavassa muodossa.

3.6.5 Erikoisia havaintoja

Yksi erikoisista havainnoista oli jauhesammuttimien sijanti, joka oli selkeästi liian korkea ottaen huomioon, että kaikkien työntekijöiden pituudesta huolimatta täytyy olla mahdollista ottaa sammutin nopeasti käyttöön. Muutama sammutin sijaitsi myös piilossa tai muuten vaikeasti huomattavassa paikassa.

Toinen erikoinen havainto oli, että joissain ensiapupisteissä oli käytetty silmähuuhdetta, mutta siitä ei oltu tehty mitään ilmoitusta. Silmähuuhde pitäis muutenkin vaihtaa käytön

jälkeen. On kuitenkin erikoista, jos työntekijöille on sattunut tapaturmia joista he eivät ilmoita kenellekkään.

3.7 Valmistautuminen tulevaan auditointiin

Riskien arvioinnin jälkeen suunnitelmissa oli vielä toteuttaa paloharjoitus, alihankkijoiden haastattelut, paloturvallisuus aluekartan päivitys, dokumenttien viimeistely ja varsinainen sisäinen auditointi ennen virallista ulkopuolisen yrityksen toteuttamaa sertifiointi auditointia. Näihin en valitettavasti itsepäässyt osallistumaan, koska korona epidemia saavutti vaiheen, jossa muun muassa yritys X päätti lopettaa ulkopuolisten henkilöiden vierailut estääkseen koronan leviämisen.

Tilanne kuitenkin vaikutti varsin lupaavalta ja valmistautuminen oli edennyt hyvin. Ulkoisen auditoinnin toteuttava yritys oli myös tässä vaiheessa lähettänyt oman muistilistan yritykselle X, jonka avulla he voivat valmistautua auditointiin. Ulkopuolisen yrityksen muistilistan sisältö vastasi suurelta osin jo tehtyjä havaintoja uudesta standardista. Tämä toi tietynlaista varmuutta siitä, että oli toimittu oikein.

4 LOPPUPÖHDINTÄ

Opinnäytetyön aiheena oli yrityksen saattaminen ISO 45001:2018 standardin sertifiointi auditointi valmiuteen. Menetelmät olivat toimivia analysoinnin ja kehittämiskohteiden löytämisen osalta, vaikkakin suurempi keskittyminen dokumentaation toteutuksen kehittämiseen koko yrityksessä olisi tuottanut suurta lisäarvoa, tosin se riittäisi jo omaksi erilliseksi opinnäytetyö aiheeksi. Esimerkiksi irrallistaa eri standardien dokumentaatiot erillisiksi tiedostoiksi, jotta niistä olisi helpompi lukea juuri kyseisen standardiin liittyviä tietoja. Ehkäpä tulevaisuudessa yritys X voisi antaa sen opinnäytetyöksi jollekin.

Opinnäytetyön aikana kävi selväksi, että ISO 45001:2018 sisältää lopulta melko vähän uusia vaatimuksia, mutta sen sijaan asiat on esitetty standardissa eri tavalla kuin OHSAS 18001:ssä. Standardin tyyli asettaa vaatimukset on selkeä, mutta vaatimusten toteutustavat on jätetty yritysten päätettäväksi. Toteutustavan määrittelemättömyys on lopulta hyvä asia, sillä näin standardi on helpompi sovittaa hyvinkin erilaisiin yrityksiin.

Kokonaisuudessaan tulokset olivat hyviä, mutta ilman ikävää korona epidemian aiheuttamaa keskeytystä olisi aikaa riittänyt vielä useille hyödyllisille toimenpiteille. Suuriosa tekemättä jääneistä toimenpiteistä olisivat olleet myös hyvin kiinnostavia ja opettavaisia.

Käytetty aika opinnäytetyössä oli määrältään kohtalainen, mutta aikaa olisi voinut käyttää enemmänkin. Aikaa kului yksittäisistä tehtävistä eniten riskien arviointi prosessiin, mutta toisaalta sen tulokset antoivat yritykselle paljon arvokasta tietoa ja käytetty aika säästyi yrityksen omalla työntekijällä muihin kiireellisiin tehtäviin, jotka liittyivät myös auditointiin valmistautumiseen. Riskien arviontiin kuitenkin sisältyi lähes koko yritys, joten ymmärrettävästi siihen kului paljon aikaa. Henkilökohtaisesta näkökulmasta riskien arviointi oli kuitenkin hyvin mielenkiintoinen, opettava ja arvokas kokemus.

Kokonaisuudessaan opinnäytetyö oli opettavainen kokemus, jossa pystyi hyödyntämään paljon opittua tietoa. Vanhat työkokemukset teollisuudesta auttoivat myös, sillä kokemusta pystyi hyödyntämään ongelmien havainnoinnissa ja ratkaisemisessa.

Opinnäytetyön aikana oli puhetta myös LEAN ajattelusta ja sen hyödyistä. Suosittelisin yritystä X kokeilemaan tulevaisuudessa LEANin ajamista yritykseen. Lean voisi olla ratkaiseva apu moniin työpisteillä ilmeneviin ongelmiin, joita havaittiin riskien arvioinnin aikana.

Tämän opinnäytetyön jälkeen olen ehdottomasti sitä mieltä, että yritysten ei kannata turhaan epäröidä liian kauan siirtymistä ISO 45001 standardiin. Toimenpiteiltään siirtyminen on kuitenkin melko yksinkertaista, vaikkakin aikaa vievää riippuen yrityksen tilanteesta ja koosta. Standardia päivittäessä on kuitenkin loistava tilaisuus päivittää yrityksen turvallisuus asiat kuntoon. Ne kun usein ovat saattaneet jäädä päivittämättä liian pitkäksi ajaksi muutenkin. On kuitenkin muistettava, että työterveys ja työturvallisuus asiat koskevat meitä kaikkia ja niiden hoitaminen hyvin on kaikkien etu.

LÄHTEET

Constantine, A. 2018. Alister Constantine NQA ISO 45001 Implementation Guide, 2018. Viitattu 10.5.2020. <https://www.nqa.com/medialibraries/NQA/NQA-Media-Library/PDFs/NQA-ISO-45001-Implementation-Guide.pdf>

ETUC, 2018. ETUC trade union guide ISO 45001 Using the new health and safety standard in the workplace final version 1.00, 2018. Viitattu 10.5.2020. https://www.etuc.org/sites/default/files/page/file/2018-08/ETUC_Trade_Union_Guide%20ISO_45001_-_Using_the_new_health_and_safety_standard_in_the_workplace_final_version_1.0_0.pdf

Harjanne, K 2015. Kerttuli Harjanne 2015 Riskien arviointi työpaikalla - työkirja. Viitattu 10.5.2020. http://www.ttk.fi/files/2941/Riskien_arviointi_tyopaikalla_tyokirja_22052015_kerttuli.pdf

ISHN, 2019. Industrial Safety & Hygiene News 2019, Vol.53, p.34. Viitattu 10.5.2020. <https://search-proquest-com.ezproxy.turkuamk.fi/docview/2163339167/fulltextPDF/C17CA7AFAAC04AB5PQ/1?accountid=14446> ISHN 2019, 34

ISO, 2018. Viitattu 10.5.2020. <https://www.iso.org/news/ref2271.html>

Professional Safety, 2018. vol 63, iss 2. Viitattu 10.5.2020. <https://search-proquest-com.ezproxy.turkuamk.fi/docview/1993301613/fulltextPDF/3D7E2150B8114F22PQ/1?accountid=14446>

SFS, 2018. Viitattu 10.5.2020. https://www.sfs.fi/ajankohtaista/uutiset/tyoterveys-ja_tyoturvalisuusstandardi_iso_45001_on_julkaistu.4653.news?14_o=140

SFS-ISO, 2018. SFS-ISO 45001:2018 Työterveys- ja työturvallisuusjärjestelmät. Vaatimukset ja niiden soveltamisohjeita. Suomenkielisen käännöksen päivämäärä 27.4.2018.

